

Gospočar in gospodinja

LETO 1934

28. NOVEMBRA

ŠTEV. 48

Sadite orehe

O tem predmetu se je že mnogo govorilo in pisalo, toda vidnega uspeha je le malo. Staro orehovo drevje se je skoro zatrla, za naraščaj se posestniki vse premalo brigajo, dasi je več tehtnih razlogov za čim živahnejše širjenje tega sadnega plemena. Saj nobeno drugo sadno pleme ni tako skromno glede zemlje, nobeno ne potrebuje tako malo nege in oskrbovanja, nobeno nima tako malo sovražnikov in nobeno tako dragocenega lesa. Preudarite torej vse to in nemudoma pregledajte po posestvu, kjer bi bilo ugodno mesto za orehe. Obenem pa si preskrbite semenskih orehov — tenko-lupinastih, žlahtnih sort!

Letos je vzela v roke to zadevo banska uprava, ki je uvedla potom svojih podrejenih kmetijskih organov obširno akcijo za smotreno zasajanje orehovega drevja. V to svrho je kupila čez 2000 kg prvovrstnih orehov za seme. Polovico tega semena se bo posejalo v banovinskih drevesnicah v Leskovcu, v Pekrah in v Kapeli. Enoletni semenščaki se bodo razdelili vsem banovinskim drevesnicam, ki bodo gojile sadike 3—4 leta in naposled oddajale godna drevesa posestnikom zlasti v takih krajih, kjer orehi posebno dobro uspevajo.

Drugo polovico semenskih orehov je banska uprava razdelila med 100 šol, z nalogom, naj jih posade s šolarji na primernih mestih.

Na 1 kg gre nekaj čez 100 orehov. 2000 kg orehov bi dalo torej 200.000 sadik. Ker se pa mnogo semena na ta ali oni način pokvari, računajo, da bo zraščalo iz 2000 kg semenskih orehov vsaj 40—50 tisoč orehovitih dreves. Ako se bo

ta akcija nadaljevala v tolikem obsegu 10 let, se bo že nekaj poznalo.

Poleg tega so se po vsej banovini poiskala in določila matična drevesa dobrih sort, od katerih se bo jemalo seme.

Akcijo banske uprave gre torej na vse strani podpirati, zlasti še, ko bo šolska mladina sadila seme in v poznejših letih, ko se bodo oddajala orehova drevesa iz banovinskih drevesnic. S tem pa nikakor ni rečeno, da naj se vsa skrb za širjenje orehovitih nasadov prepusti banški upravi. Nasprotno! Akcija banske uprave naj služi tudi za pobudo naprednim sadjarjem, ki imajo primerne prostore za zasajanje orehov, da tudi sami posade čim več tega dragocenega sadnega plemena.

Orehom ugaja apnena, suha, prej težka, toda propustna zemlja. Nič ne škoduje, če je tudi kamenita, ako le morejo korenine med kamenjem v globino. Za lego je pa precej izbirčen. Najbolje se sponaša v višjih, prostih legah, ki niso izpostavljene spomladnim pozebam. Mokrih, meglenih nižav nemara.

Najbolj naravno in za nadaljnji razvoj orehovega drevesa najbolj ugodno je, ako sadimo semenske orehe kar na mesto, kjer hočemo imeti drevo — torej brez presajanja. Sadimo lahko jeseni ali pa zgodaj spomladi. Spomladna setev bi utegnila biti bolj zanesljiva nego jesenska, ker jeseni sejani orehi so čez zimo v veliki nevarnosti pred mšimi. Kdor hoče torej spomladi saditi, mora pa seme sedaj vložiti v vlažen pesek v primeren zaboj (najprej plast peska, potem plast orehov, tako da se ne dotikajo med seboj, potem zo-

pet plast peska itd. do vrha). Tako napolnjen zaboj zakopljemo čez zimo, dobro zavarovan pred mišimi, nekam v zemljo. Spomladi, ko začno orehi kaliti, jih sadimo. Kdor pa hoče vendarle jeseni saditi, naj zmoči orehe z vodo in naj mokre povalja v suhi menigi (minij), to je škrlatno rdeča barva, ki orehom nič ne škoduje, miši pa zanesljivo odganja.

Naj že sadimo jeseni ali spomladi, vselej ravnajmo takole: Najprej poiščimo primerne prostore in jih zaznamujmo s količi. Razdalja med posameznimi drevesi naj bo najmanj 12 do 15 m. Potem skopamo na zaznamovanih mestih 30—40 cm globoko in do 1 meter široko jamo, ki jo zopet zasujemo do vrha. Če je zemlja le presuha, pa primesajmo nekaj njivske ali vrtno prsti. Kopanje jame ima le ta pomen, da zemljo zrahljamo in tako pripravimo boljše stališče za mlado drevesce. V sredino zasute jame postavimo kol in ob njem posadimo v trikotu, kakih 8—10 cm globoko tri orehe, ki jih dobro pritismemo v zemljo. Kadar spomladi sadimo nakaljene orehe, moramo

ravnati zelo previdno, da se kalček ne odlomi. Konec spomladi že lahko vidimo uspeh sajenja. Če je seme zdravo, skale navadno vsi trije orehi. Pustimo pa samo najlepšo rastlino, ostali dve pa odstranimo. Odslej bodi naša edina skrb, da varujemo rastlino pred kakršnokoli poškodbo in pred plevelom. Prva leta jih je treba vsekakor nekoliko ograditi, da ne more do njih živina in da jih tudi sami ne poškodujemo pri košnji ali ob kaki drugi priliki. Sicer pa pustimo sejance pri miru. Na ta način negovani orehi se razvijajo v močna drevesa brez vsakega presajanja in obrezovanja.

Oreh je kot ustvarjena posamnica. Dobro se sponaša pa tudi v večji družbi. Tudi orehovi drevoredi so jako lepi, ako so posajeni v primerni legi, da se moreje povoljno razvijati. H.

★

Popravi! V zadnji številki »Gospodarja in gospodinjice« se je vrnila na prvi strani v naslov grda tiskovna napaka. Naslov članka naj se glasi: »Kako čistimo in shranjujemo vrtna (ne votla!) semena«.

Dobra nastelja - zdrava živ'na in dober gnoj

Velika skrb tare letos naše kmete: kako si bodo pripravili dovolj suhe nastelje za zimo, ko jih pri tem delu ne prestando moti dež. Nastil pa mora biti, če ne živina pozimi na mrzlih vlažnih tleh zmrzuje in boleha, spomladi pa bo premalo gnoja za njive. Letošnje vlažno jesensko vreme ne dopušča steljarenja v gozdih, zato se je bati, da prej zapade sneg ter pokrije dol in breg, na njem pa tudi listje in praprot. Po drugih pokrajinah, kjer imajo dovolj žita in tudi slame, te skrbi in dela ni. Naš kmet pa porabi večji del slame za krmo, zato je primoran poiskati si za svojo živino druge vrste nastelje, četudi slabše kot slama.

Od dobre nastelje zahtevamo dvoje: prvič, da nudi živini mehko, suho, toplo,

zdravo ležišče, drugič, da se izpremeni v dober gnoj.

Tema pogojema najbolj usteza slama. Ta da toplo ležišče, popije mnogo gnojnice, obdrži na sebi odpadke ter daje izvrsten gnoj, ki istočasno zemljo rahlja. Dobra je slama vsake vrste; ječmenova in ovsena se pa pri nas malodane vsa pokrmí, večkrat tudi pšenična, ker spomladi pogosto primanjkuje krme. Nastilja se le ržena, prosena, ajdova. Da se da slama boljše nastiljati in da postane gnoj boljši, jo je na slamoreznici razrezati na daljše kose kot za rezanico. Za konje in prašiče je slama še najboljša nastelja.

Koruznica, koruzna slama je glede gnojilnih snovi prav dobra za

gnoj, ker popije mnogo gnojnice; mora pa biti prav na kratko razsekana. Na gnojišču in v zemlji kmalu strohni. Za ležišče živini pa je manj primerna, ker so njena stebila pretrda za ležanje.

Druga za nas najbolj važna nastelja je pač drevesno listje. Tega je pri nas dovolj, ker imamo mnogo listnatega drevja. Za steljnike najbolj pripravna drevesa so predvsem: bukev, domači kostanj, jelša, gaber, topol, leska in lipa. Steljareja ali steljarenje, grabenje listja je zlasti v goratih delih Slovenije važna jesensko opravilo naših kmetov in zabavno delo kmečke mladine. Kaj zato, če gozdarji niso s tem popolnoma zadovoljni, ker s listjem jemljejo iz gozda gnoj za drevje; glavno je, da živina pozimi leži na suhem in da je konec zime dovolj gnoja za okopavine. Listna stelja je sicer prav dobra, toda slabša od slame, ker ne popije toliko gnojnice in ne drži preveč suho. Kot gnoj je pa izvrstna, ker se hitro razkrajja.

Tretja tudi zelo razširjena nastelja je praprot. Saj imenujemo celo nekatere vrste praproti z rastlinskimi imeni po njej: stelja, bela stelja, divja stelja, sladka stelja. — Praprot za nastil je dobro že prej pokositi, da se posuši, predno jo spravimo domu. Če je pa sedaj kosimo, tedaj naj pride v kozolec, kjer se polagoma suši. Pred nastiljanjem jo je pa razsekati ali razrezati na slamo-reznici, drugače se da slabo trositi in z gnojem težko ravnati. Praprot je mnogo slabša nastil kot slama, ker popije le malo gnojnice ter se na gnojišču in v zemlji počasi razkrajja.

Četrta vrsta je šota, ki jo pa žal dobimo le na ljubljanskem barju in še tam le malo več. Je to brez dvoma izmed najboljših nastelj, ker ne samo da popije zelo mnogo gnojnice, ampak vsrka vase tudi amonijak in druge pline, ki se razvijajo v hlevih. Zato ni tam, kjer se ta trosi, skoro nikakega »hlevskega duha«. V boljših konjušnicah rabijo za nastil največ šoto. Jasno je, da je tudi gnoj iz nje prvovrsten.

Peta vrsta nastelje je žaganje. ki ga dobimo iz žag. Kot ležišče je dobro, suho in zdravo, ker popije mnogo gnoj-

nice. Zaganje iz listnatega drevja daje dober gnoj, ki se v zemlji kmalu razkroji. Ne pa tako ono igličastega drevja, ki je smolnato; to vsrka manj gnojnice in se v zemlji težje razkrajja, je pa dobro za težje zemlje, ki jih rahlja. Tudi žaganje rabijo v boljših konjskih hlevih za nasteljo, ker je bolj snažno kot slama. Njegova uporaba je predvsem odvisna od oddaljenosti žag, ker ga daljši prevoz podraži.

V šesto vrsto štejemo gozdni in travniški mah. Tudi ta popije mnogo gnojnice in drži ležišče suho, zato spada med najboljše nastelja. Dobi se ga skoro povsod na deželi v gozdovih in na travnikih, zato je priporočati živinorejcem, da ga čim več izkoristijo za pod živino. Zlasti travnike bi bilo treba vsake jeseni temeljito pograbit z železnimi grabljami ali s travniškimi branami, s čimer se doseže dvojne koristi: travnike bi izboljšali in si istočasno pridobili dobro nasteljo in izvrsten gnoj. Pa tudi v gozdu mah ne koristi, zato ga lahko brez škode pograbimo. Kot gnojilo je mahov gnoj izvrsten, ker je napit gnojnice in je posrkal amonijak; sicer se pa nekoliko počasi razkrajja, je pa zato delj časa učinkovit.

Sedma nastelja je resje in borovničevje, ki se ponekod, kjer primanjkuje drugih vrst, precej uporablja. Je pa to le slabo nadomestilo za listje, ker nudi živini le trdo ležišče in daje slab gnoj. Resje in borovničevje pokosimo, osušimo ga razsekamo in tako zdrobljenega nastiljamo. Na gnojišču in v zemlji se počasi razkrajja in slabo učinkuje, pač pa rahlja težko zemljo.

Osmo še slabša vrsta nastelje je igličevje, vejice smrečja, brinja, borovja, ki se napravlja le tedaj, če sploh drugega za pod živino ni dobiti. Veje se še v zelenem stanju razsekajo in nastiljajo; dajo pa trdo ležišče in slab gnoj, ki se v zemlji težko in počasi razkrajja. Igličevje ni živini posebno prikladno, ker večkrat ranijo njegove ostre igle kravje vime. — Gnoj iz njega je kepast, masten in mrzel, nima velike hranilne vrednosti in le polagoma deluje.

Še druge vrste nastelje ima-

mo, kot so bičje in ločje, trava iz močvirnih in pustih travnikov ter podobno. Vsak živinorejec trosi pod svojo živino pač to, kar mu je najbolj pri rokah. Priporočati eno ali drugo vrsto je težavno, ker na vsaki kmetiji odločajo o tem samo gospodarski oziri. Kmetijski gospodar si bo izbral tisto vrsto nastelje, ki si jo najlažje preskrbi in od katere upa imeti največje koristi tako pri živini kakor pri gnoju. Tu mora torej vpoštevati dvoje smernic: zdravje živine in dobroto gnoja.

Zaradi zdravja živine bo puščal nasteljo samo tako dolgo pod živino, dokler je suha in čista. Ko se je navzela gnojnice in blata, jo bo takoj odstranil in zamenjal s svežo, kajti v blatu in mokroti živina ne more uspevati. Njeno razpoloženje je zlasti pozimi zelo odvisno

od stelje. Posebno se je čuvati pred poklidanjem plesnivega ali gnilega nastelja, ker to prenaša večkrat bolezenske klice. Tudi ni stelje izpod bolnih živali podkladati pod zdrave, da se boleznini ne širijo. Zelo moramo paziti na čisto nastelje pri storitvah krav, kobil in svinj, ker se tedaj maternica in zarod kaj rada okužita na nesnažnem ležišču.

Zaradi dobrote gnoja je pa najboljšje, da ostane nastelja čim delj pod živino in se dodobra napoji z gnojnico. Kjer jo imajo v izobilju, naj pokladajo vrh umazane suho, svežo in bolj poredko kidajo gnoj iz kleva. Kjer pa morajo z njo štediti, tam je pogosto kidati gnoj, da leži živina vedno na suhem. Umen gospodar bo vedno našel primerno pot, da bo ostala živina zdrava in se napravil dober gnoj. L.

Zakaj je letos izredno nizka cena prašičem?

Kdor gre danes na naše živinske sejme, ta lahko sliši upravičene pritožbe svinjerejev, ki se splošno glasijo: Kam bomo prišli, kaj bo, kaj bo, ako pojde tako naprej? Niti dela nimamo plačanega, ako bi samo vodo pokladali prašičem. Kje pa je krma? Itd. Eni imajo za vzrok preveliko carino na svinje, drugi se jezijo na politične razmere, tretji kolonejo debele ljudi, da zastonj jedo meso itd., itd.

Kdor natančno pozna sedanje trgovske in politične razmere, bo dal nekaj prav tem govoricam, vsega pa tudi ne. Prijatelji, roko na srce in se vprašajmo, ali nismo morda tudi mi sami krivi nekoliko teh izredno nizkih cen. Ker sem sam kot kmet prav tako prizadet kakor drugi, lahko iz svojih večletnih izkušenj in opazovanj rečem, da smo k izredno nizkim cenam prašičev veliko pripomogli mi sami. Sicer jaz sam ne, ker redim vedno enako število svinj, ampak tisti, ki začnejo šele tedaj vzrejati več prašičev, ko že imajo ti dobro ceno. Tedaj šele rečejo: Sedaj pa le pridelajmo veliko tega blaga, ker rabimo denar in ga

bomo pri sedanjih cenah veliko dobili za pridelano blago. Pri tem pa večina pozabi na to-le trgovsko pravilo: po množini in kakovosti ter povpraševanju blaga se delajo cene.

Da je to resnica, hočem na kratko dokazati: Leto 1930 je bila srednje dobra letina za krmo. Vsak, kdor je količkaj mogel, je pomnožil svojo prašičjo družino. Sledila je suša v letu 1931, cene so padle. Sledila je izredna suša leta 1932, cene so padle še bolj. Zaradi nizkih cen prašičev in zaradi kuge ter suše se je njih število marsikje zmanjšalo na polovico in tudi več. Na pomlad lanskega leta (1933) je bilo plemenskega blaga zelo malo na trgu, cene so se dvignile na povoljno višino. Zaradi lanske dobre cene in zaradi pomanjkanja denarja so vsi prašičerejci zopet skušali zrediti kar največ veliko prašičev. Ker je bilo zaradi zadnjih dveh let ostalo malo plemenskega blaga, so bile cene lani vse leto in do polovice tekočega leta povoljne, a v drugi polovici tega leta pa cene stalno padajo, ker je preveč blaga. Krški okraj v naši banovini redi največ plemenskih

svinj. Ako računamo, da redi 10.000 posestnikov plemenske svinje, ki jih je pa gotovo več, ter da je vsak posestnik pripustil letos le eno svinjo več — marsikje je pripustil tudi po dve ali tri več — potem je bilo letos samo v enem okraju pripuščenih najmanj 10.000 svinj več kot po navadi. Ako je vsaka teh svinj skotila le pet mladičev, potem je 50.000 mladičev samo v enem okraju več kakor po navadi. Ali je potem čudno, da so za prašiče take cene, kakršne so? Za denar je nam kmetom silno trda, ali z nad-produkcijo kakšnega blaga ne bomo prišli do denarja, ampak nasprotno.

Naj nas prašičerejce izučī letošnja cena prašičev, da bomo redili manj blaga, pa tisto boljše, četudi je slučajno dovolj krme. V nekaterih naprednih kmetijskih deželah prašičerejci natančno vedo, kdaj bodo dobre cene, ki se po navadi vračajo vsaki dve leti in tudi trajajo dve leti. Tudi pri nas moramo mi kmetje, ki smo v izrazito agrarni državi, malo misliti in računati v naprej. Sicer ni danes nič stalnega, ampak resnica je, da po skrajno nizki ceni kakega blaga nastopijo zopet boljše cene in to pa šele takrat, kadar je zopet malo istega blaga na trgu. F. Vide.

Pomanjkljivo prezračevanje hlevov pozimi

V zimskem času skuša vsak živinorejec čimbolj zavarovati svojo živino v hlevu proti mrazu, kar je popolnoma v redu. Da se živina dobro počuti in se kima izrabi čimbolj gospodarsko po živini, je treba, da je v hlevu 15 do 17 stopinj Celzija. Ne sme pa iti zaščita živine proti mrazu na račun dobrega zraka in zračenja v hlevu, kjer mora biti dovolj toplo in svetlo, pa tudi dovolj zračno. Dobro prezračevanje hlevov pa se pri nas žal še vedno premalo vpoštevava. Poleti še gre nekam dobro s prezračevanjem, ko lahko prihaja na raznih mestih dober zrak v hlev in odhaja iz njega slab zrak. Ne pa tako pozimi, ker je še velika večina hlevov pri nas brez primernih zračilnih ali vetrilnih naprav. Vse takšne hleve pa je mogoče prezračevati le po oknih ali celo le po hlevskih vratih. Tu pa tam so pod stropom napravljene skozi steno posebne luknje za zračenje, ki pa navadno le malo doprinašajo k dobremu zračenju hleva in se jih radi mraza večkrat tudi zadela s slamo. V strahu, da se živali prehladijo, se čim manj odpirajo hlevska vrata, po katerih še najlažje prihaja v hlev sveži zrak. S preskrbnim zapiranjem hlevskih vrat, ki jih tudi ne odpiramo v svrhu zračenja, zabranimo vsako pravo izmenjavo zraka v hlevu, kjer se

radi tega prenakopiči obrabljeni zrak in z njim tudi razne živalim škodljive snovi, ki so v njem. Ker se obrabljeni (slab) zrak le težko razgreje, ne doprinaša prav ničesar k hlevski gorkoti, pač pa obilo prispeva k hlevski vlagi, ki ni v nobeno korist živini in se včasih zbira na hlevskem stropu. Ako kaplja hlevska vlaga raz strop na živino, je to za živino zelo nezdravo. Takšen strop ne sme ostati prazen na vrhu. Pokriti ga moramo z dovolj močno plastjo sena, slame ali listja in mora ostati nato pokrit ves zimski čas.

Hlev pa je tedaj dobro zračen, kadar ni med hlevskim in zunanjim zrakom nobene posebne razlike. Pretopli in vlažni hlevi spodkopujejo zdravje živali in škodujejo njih donosnosti. Mrzel, toda suh in dobro zračen hlev je za živali bolj zdrav kakor pa topel in obenem vlažen. Zato pa je treba hlev pozimi redno zračiti po oknih in predvsem po hlevskih vratih, ako ni v hlevu dobrih vetrilnih naprav za stalno prezračevanje. Ni se treba prav nič bati, da bi tako začasno zračenje moglo škoditi živini. Kjer bi lahko škodoval pri zračenju živalim kak prepih, moramo tega seveda preprečiti. Zračiti pa je treba hlev pred vsakim molzenjem, da ne pride med molzenjem v mleko hlevski vzduh. Po končanem

molzenju odnestimo mleko takoj iz hleva, da se ne navzame hlevskega duha, ki je kvaren za dobroto mleka pa tudi za kakovost mlečnih izdelkov. Najbolj primeren čas za dobro in izdatno zračenje pa je vselej, ko gre živina na vodo ali na tekališče. Dober zrak v hlevu je za

živali vsak dan prav tako važen kakor tečna in zadostna krma. Saj je zrak najbolj potrebna in najcenejša redilna snov, s katero se po največ prav nesmiselno varčuje. Kakor gorkoto, svetlobo in suho, toplo ležišče, privoščimo živalim pozimi tudi obilo dobrega zraka v hlevu.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Rajželje. Kar so pri govedini vampi, je pri teletu, jagnjetu in kozliču rajželje. Telečji rajželje se osnaži takole: Najprej se opere v mrzli vodi, nato se potrese s soljo, drobno zrezano čebulo in s koruzno moko. Potem se prav dobro zdrigne, zopet opere ter za kako uro deno v mrzlo vodo. Kuha se v obilni vodi kake pol ure. Kuhan se strese na rešeto, da se odteče. Ako je premaslen, se mu mast nekoliko obreže. Tako pripravljen rajželje nam služi za različna jedila.

Rajželjeva obara. Kuhan in ohlajen rajželje zrežem na koščke, pražim na masti, v kateri sem zarumenila nekoliko čebule, in potresem z moko. Ko se ta zarumeni, zalijem z juho ali kropom. Za duh pridenem en lavorov list, zelenega peteršilja, malo timeza, majarona, odrezek limonine lupinice, malo popra in primerno soli. Ko nekaj časa vre, okisam s kisom ali limoninim sokom.

Ovrt rajželje. Kuhan rajželje zrežem na koščke. Te povaljam v moki, jajcu in drobtinah ter ocvrem na masti.

Ovrt rajželje na drug način. Rajželje zrežem na mezinec dolge rezine. V kozici razgrejem žlico masti in vržem v mast odrezek čebule. Ko je čebula rumena, jo odstranim ter na tej masti pražim nekaj časa rajželjeve rezine. Oprazene osolim, popoprām in polijem s tremi dobro raztepenimi jajci. Vse to dobro premešam in pustim toliko časa na ognju, da se jajca zakrknajo.

Rajželjeva pogača. Nekako polovico kuhanega rajželjca sesekljam bolj na debelo. Tri žemljice zrežem na majhne kocke ter jih polijem s tremi osminka-

mi mrzlega mleka. Sesekljan rajželje in žemljice denem v skledo, v kateri sem zmešala tri žlice kisle smetane, tri jajca in malo drobno zrezanega peteršilja. Vse primerno osolim in popoprām. Nato vse prav dobro premešam, denem v pomazano kozico ter spečem v pečici. V dobri pol uri je pogača pečena. Pečeno zrežem na kose in dam kot samostojno jed na mizo.

Rajželjev pečenjāk (šmornec). V loncu ošvrkljam eno jajce v eni osminki litra mleka. V to švrkljanje pridenem dve pesti kuhanega in dobro sesekljanega rajželjca, malo sesekljanega, drobno zrezanega zelenega peteršilja, primerno soli in ščep popra. V plitvi kozici razgrejem žlico masti. V razbeljeno mast stremem mešanje, katero enakomerno zravnām, denem v pečico ter pečem slabe pol ure. Pečeno razrežem na kose, ali z vilicami zdrobim. Na mizo dam z različno solato ali kislim zeljem ali repo.

Krofi iz testa s surovim maslom. Za mezinec na debelo razvaljam testo, zrežem s precej velikim obodcem kot krofle. Robove pomažem z mrzlo vodo, na sredo denem za oreh dobre mezge testo zapognem, pritisnem na robih in spečem na pekači, pokriti s papirjem.

RAZNO

Z lobanjskim notranjim otopljenjem zdravijo v zadnjem času poleg migrene tudi zvišanje krvnega pritiska.

Koža vdihla le 117 del one kisikove množine, ki jo v istem času vdihajo pljuča.

Počasneje ko kadimo, manjša je nikotinska vsebina kajenja; ista množina nikotina se razleli na daljši čas.

Zrak na morju je v oddaljenosti 500 do 1000 km od zemlje večinoma brez klic.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

g Prasičji sejem v Mariboru 23. t. m. Izredno slabo je bil založen ta sejem, saj je bilo pripeljanih le 56 rilcev. Cene so bile sledeče: mladi prašiči 5—6 tednov stari 50—70 Din kos, 7—9 tednov stari 80—90 Din, 3—4 mesece 120 do 150 Din, 5—7 mesecev 200—280 Din, 8—10 mesecev stari 350—380 Din, 1 leto stari 500—560 Din; 1 kg žive teže 5—6 Din, 1 kg mrtve teže 7.50—9 Din.

g Prasičji sejem v Celju. Pripeljanih je bilo 112 prašičev, prodanih le 55. Cene so bile sledeče: do 2 meseca stari prašiči za rejo po 60—80 Din kos, 2 do 3 mesecev stari 80—120 Din, 3—4 mesecev 120—210 Din, 4—5 mesecev 210 do 310 Din, 5—6 mesecev 310—400 Din, 7—8 mesecev 400—500 Din, 8—10 mesecev 500—640 Din, 10—12 mesecev 640—920 dinarjev. — Vsi prasičji sejmi zadnjega tedna kažejo padajoče cene, četudi je primeroma malo blaga. Večina kmetov skuša vnovčiti naraščaj, da z izkupičkom krije zahteve davkarije.

CENE

g Vinske cene v Sloveniji. Cene našim vinom vedno bolj rastejo, ker si gostilničarji skušajo zagotoviti potrebno zalogo, kolikor jim dopuščajo njih denarne razmere. Tako se male zaloge vinogradnikov polagoma krčijo. Na Dolenjskem so cvički porasli in dosežajo cene od 5.50 do 6 Din za liter; enako tudi črnina. Navadna rdeča vina so po 4.50—5 Din. Na Štajerskem je manj kupčije, ker držijo lastniki prvovrstnih vin svoj pridelek nazaj ter ga nočejo oddati izpod 6 Din, zahtevajo pa tudi že 7 do 8 Din za liter. Navadna vina se pa vendar dobijo celo izpod 5 dinarjev.

g Ljubljanska blagovna borza. Promet v žitu je na ljubljanski borzi kakor drugod v zastoju. Kupuje se samo za sproti v vagonskih pošiljkah žito postavljeno na vsako slovensko postajo, moka pa franko Ljubljana, plač-

ljivo v 30 dneh, po naslednjih cenah: pšenica baška 78 kg težka po 152.50 do 155 Din, baška 79 kg težka po 155—157.50 Din; koruza nova, umetno sušena 115 do 117 Din, času primerno suha 107.50 do 110 Din. Moka bačka »O« 230—235 Din, banatska »O« 237.50—240 Din, slavonska »O« 227.50—230 Din. Otrobi pšenični, debeli, 135—140, drobni 110—115 Din. — Iz Novega Sada poročajo, da tamkaj ne kupuje več niti Privilegirana izvozna družba, niti mlini. Prihaja samo do direktnih zaključkov zasebnih trgovcev. Tudi kupčija koruze počiva in cene so neizpremenjene.

RAZNO

g Odredba o banovinskih trošarinah. Finančni minister je izdal odredbo o višini banovinske trošarine na vino in žganje. Ta se pobira za izredna javna dela, in sicer: na 100 l vina ali vinskega mošta največ 100 Din, na 100 l šampanjca in drugih penečih se vin največ 300 Din, na hektolitersko stopnjo žganja največ 5 Din. (Torej enako kakor v prejšnji odredbi.) Novo je določilo: V krajih, kjer je več kot 50.000 prebivalcev, se ta trošarina pobira takoj pri prinosu v rajon dotičnega kraja po določbah za pobiranje občinske trošarine istotam. — Pri žganju je povišan odstotek za izgubo od 1.2 na 1.5 odstotka.

g Letošnji izvoz grozdja iz Smedereva. Okrog srede novembra je bila smederevskih vinogradnih končana trgatve grozdja, zlasti namiznega. Z uspehom trgatve so v splošnem zadovoljni, zlasti ker je bil tudi izvoz ugoden. Samo iz smederevskih vinogradov je bilo izvoženih nad 400 vagonov namiznega grozdja, iz okolice pa 200 vagonov. Grozdje je šlo v Nemčijo, na Češko, v Poljsko in v Avstrijo. Najboljše tržišče za smederevsko grozdje je bil Dunaj.

Normalni žetodec ima povprečno dolžino os 15 centimetrov.

PRAVNI NASVETI

Mapa ni vedno merodajna za mejo. N. J. Sosed vam hoče vzeti del gozda, češ, da so si ga vaši prilastili preko meje. Med obema gozdoma je pot, ki ste jo smatrali za mejo. Ta pot pa je na večih krajih zavita, dočim sosed trdi, da je v mapi zarisana meja ravna. Ali bo smel sosed tudi v naravi mejo zrvnati? — Sosed, ki trdi, da je v mapi zarisana ravna meja, ima morda prav. Vendar mapa ni edino merodajna za določitev meje. Merodajno je uživanje zadnjih 30 let. Ako je meja res sporna, ima vsak sosed pravico, zahtevati sodno določitev meje. Sodišče bi nato mejo določilo po zadnjem mirnem posestnem stanju. Ako ni mogoče tega določiti, mora sodišče sporni prostor razdeliti po pravičnem prevdanku. Pri določanju meje so najvažnejša dokazila izmerjenje in popis ali tudi načrt spornega zemljišča, javne knjige (mapa) in druge listine, ki se nanj nanašajo, dalje izpovedbe prič in mnenje, ki ga oddajo izvedenci po izvršenem ogledu.

Težave poroka. R. A. S. Leta 1931 se je sosed zadolžil. Bili ste mu za poroka. Dolga pa ni plačal in tudi ne obresti. Posojilnica se je sicer vknjižila, vendar se bojite, da bo od vas zahtevala plačilo. — Ako je sosedovo posestvo toliko vredno, da bi v primeru prodaje bila lahko poplačana posojilnična terjatev, se vam pač ni bati škode. Ako ste se zavezali, da plačate dolg, ako dolžnik ne izpolni obveze, vas posojilnica lahko tedaj toži, ako dolžnik na opomin ne izpolni obveze. Pazite, da bodo vsaj obroki, ki se po uredbi o zaščiti kmetov morajo plačati, pravočasno plačani. Do 15. novembra letos je bilo treba plačati 6% obresti. Ako obresti do 15. decembra letos ne bodo plačane, jih bo posojilnica lahko prisilno (sodnim potem) iztirjala.

Rentnina. S. A. R. Davčna uprava vam je naložila plačilo rentnine, čeprav imate denar posojen pri zaščitenih posestnikih, od katerih smete tirjati le 3,5% obresti. Vi pa morate od svojega dolga plačevati 6% obresti. Mnenja ste, da bi se vam ne smela naložiti nobena rentnina, ker vi plačujete za svoj dolg 6%, dočim smete zahtevati za posojeni denar le 3,5%. — Vaše mnenje ni pravilno. Rentnino mora plačati vsak, ki prejema obresti, ali ki ima pravico do njih, neglede na to, da je tudi sam dolžan in mora tudi sam plačevati obresti. Priporočamo vam, da prihodnje leto pravočasno poskrbite, da se vam rentnina primerno zniža, ker imate letošnje leto pravico le do 3,5% obresti. Davčna osnova za vsakoletno rentnino so namreč vsi prejemki prejšnjega davčnega leta v obliki obresti in rent, bodisi v gotovini ali v naravi; z denarno vrednostjo, ki jih je davčni zavezanec prejel ali do katerih je imel pravico.

Po mačehi ni dednega deleža. A. P. C. Vaša mačeha je živeła na posestvu vašega očeta 15 let. Imela je tudi svoje posestvo. Pred 14 leti ste vi po umrlem očetu prevzeli njegovo posestvo. Od tega časa dalje ste mačehi dajali prevžitek iz svojega posestva, kakor ga ji je vaš oče izgovoril, neobvezno pa ste s svojo vprežno živino skozí vsa leta mačehi opravljali vsa tozadevna dela na njenem posestvu. Mačeha je vedno poudarjala, da kdor bo njej pomagal, ta bo tudi po njej podedoval. Ona ni imela svojih sorodnikov, zato je vzela k sebi dekle, ki je bila pri njej skozí deset let, pa je temu dekletu v oporoki vse zapustila. Vprašate, če lahko zahtevate dedni delež po vaši mačehi, ali vsaj plačilo za delo, ki ste ga opravljali na njenem posestvu. — Tudi, če mačeha ne bi napravila oporoke, kakršno je, torej, če bi umrla brez oporoke, nimate vi po postavi po mačehi niti zakonite dedne pravice, niti pravice do dolžnega dednega deleža. Zakoniti dediči po mačehi bi bili le potomci starih staršev vaše mačeha, ker nima svojih sorodnikov (bratov ali sester itd.). Vi lahko zahtevate od zapuščine, oziroma od dediča mačeha, da vam plača delo, ki ste ga vi z vprežno živino izvršili v zadnjih treh letih.

Nezakonski otroci nimajo pravice do dediščine po svojem očetu. Imate nezakonskega otroka s posestnikom, ki ima hišo in dva odrasla otroka. Nezakonski oče se je obvezal plačevati alimente in jih tudi redno plačuje. Skrbi vas, kaj bo, ko bo nezakonski oče umrl. Vprašate, ako ga lahko prisilite, da svojemu nezakonskemu otroku zapusti delež na hiši. — Nezakonskega očeta se lahko prisilili, da plačuje vzdrževalnino za otroka, dokler oče živi. Po smrti nezakonskega očeta preide dolžnost oskrbovanja in prekrbovanja nezakonskih otrok, kakor drug dolg, na očetove dediče. Pri zapuščinski obravnavi po nezakonskem očetu bo moral varuh otrokov zahtevati vzdrževalnino za otroka za vsa leta vnaprej, dokler se otrok ne bo mogel predvidoma sam vzdrževati. Za to potrebna vsota bo prisojena iz zapuščine nezakonskemu otroku in bo sodišče skrbelo, da se bo nezakonskemu otroku, oziroma njegovemu varuhu tedno izplačevala preživnina. Če bi nezakonski otrok med tem časom umrl, preden bi bila ta vsota izčrpana, dobijo preostalo glavnico zakoniti ali oporočni dediči po očetu vašega otroka. Nezakonski otroci imajo torej pravico zahtevati iz očetove zapuščine sredstva za svoje vzdrževanje, če še niso sami sposobni, da se vzdržujejo, nimajo pa pravice zahtevati dediščine po svojem očetu.

Da je čebelni pik dober proti revmatizmu, pravi že stara ljudska izkušnja. Sedaj so razni zavodi pričeli izdelovati čisti čebelni strup, in prihajajo ti preparati na trg večinoma pod imenom apikozan.